

18. Цыркун И. И. Система инновационной подготовки специалистов гуманитарной сферы / И. И. Цыркун. – Мн. : Тэхналогія, 2000. – 328 с.
19. Торхова А. В. Теоретико-методические основы развития индивидуального стиля профессиональной деятельности будущего учителя / А. В. Торхова. – М. : МГОПУ им. М. А. Шолохова, 2005. – 235 с.

АНДАРАЛО А. І. Система менеджменту якості як засіб підвищення ефективності вищої педагогічної освіти в Республіці Білорусь.

У статті розглядається система менеджменту якості вищої педагогічної освіти в Республіці Білорусь, аналізуються принципи, чинники, механізми і умови ефективного менеджменту в сучасному педагогічному вузі, приводяться визначення понять “Якість вищої педагогічної освіти”, “персоніфікація педагогічної освіти”, “кредитово-модульна система навчання”, “корпоративна культура педагогічного університету”.

Ключові слова: якість освіти, корпоративна культура, механізми, кредитно-модульна система навчання, персоніфікація педагогічної освіти.

ANDARALO A. I. System of management of quality as mean of increase of efficiency of higher pedagogical education in a Republic of Belarus.

The article outlines the management quality system of higher pedagogical education in the Republic of Belarus. The author of the article analyzes principles, factors and devices of efficient management in a contemporary higher education pedagogical institution and defines the notions “higher pedagogical education quality”, “personification of pedagogical education”, “credit-module system of education”, “corporative culture of a pedagogical university”.

Keywords: education quality, corporative culture, arrangements, credit-module system of education, personification of pedagogical education.

УДК 373.57:371.26:303.448 (45)

**Богославец Л. П.
Київський національний університет технологій та дизайну**

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ РОЗДІЛУ “ЛЕКСИКА”
У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО**

Стаття присвячена актуальній проблемі підготовки абітурієнтів до ЗНО з української мови та літератури. Проаналізовано особливості викладання найбільш проблемних питань розділу “Лексика”. Представлено практичний матеріал по роботі над лексикою, який базується на узагальненні багаторічного досвіду викладання. У статті описано можливі шляхи вдосконалення існуючої методики ефективності проведення різних видів навчальних занять з метою якісної та більш інтенсивної підготовки слухачів до ЗНО та вступу до ВНЗ.

Ключові слова: лексика, ЗНО, тестові технології, ефективність, інтенсивність, практичний аспект.

Одним із головних завдань сучасної освіти є створення таких умов вивчення української мови, які б забезпечили знання навчального матеріалу

програми та досконале володіння активною лексикою як засобом повсякденного та професійного спілкування (усного та письмового). Цього потребує також вихід української мови на рівень міждержавного спілкування, виконання нею функцій знаряддя дипломатичних відносин тощо. Практичний аспект необхідності отримання в загальноосвітніх навчальних закладах (ЗНЗ) ґрунтовних знань академічного рівня зумовлюється тим, що українська мова та література є загальною навчальною дисципліною, з якої складають зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО), за результатами якого здійснюється вступ до вищих навчальних закладів (ВНЗ) на всі напрями підготовки, що є додатковим стимулом для сьогоденних школярів.

Викладання української мови в Інституті довузівської, прискореної, індивідуальної підготовки Київського національного університету технологій та дизайну (КНУТД) має, крім загальної мети – фундаментальної підготовки до ЗНО – ще й такі навчальні та виховні **завдання**:

– розширити й удосконалити знання слухачів з української мови – її фонетики, морфології, лексики й граматики, зробити ці знання систематичними та глибокими;

– забезпечити володіння нормами української літературної мови, дотримання вимог культури усного й письмового мовлення, навичок комунікативно виправданого користування засобами мови в різних життєвих ситуаціях;

– навчити слухачів вільно користуватися всіма багатствами виражальних засобів української мови, усно й письмово викладати свої думки, розуміти думки інших людей, відчувати красу висловлювань;

– навчити сприймати мову як мистецьке явище, що має етичну й естетичну цінність, яка є проявом свідомого національного світосприймання;

– використати виховні можливості вивчення української мови, такі, як виховання поваги до культури, історії, традицій українського народу, розуміння позитивних наслідків установа української державності, виховання гармонійно розвиненої особистості з глибокими знаннями, естетичним розвитком, художнім смаком;

– ознайомити слухачів з дійсністю, життям рідного народу та всього людства, його минулим і сучасним;

– прищепити вміння, керуючись принципом історизму, сприймати життєві факти й події, зображені в літературному творі, та дати їм правильну, обґрунтовану оцінку з позицій загальнолюдських морально-етичних цінностей.

Робота над лексикою на практичних заняттях з української мови при підготовці до ЗНО проводиться в двох аспектах.

З одного боку, відповідно до програми подаються наукові відомості з лексикології. Слухачі ознайомлюються зі словом та його значенням, з

багатозначністю слів, прямим і переносним значенням, омонімами, синонімами, антонімами. Вони також одержують поняття про склад української лексики з погляду її походження і розвитку (запозичені слова, застарілі слова, неологізми), про використання слова в різних сферах застосування мови (загальноновживані слова, діалектизми, професіоналізми).

З другого боку, на основі певного кола наукових знань з лексикології здійснюється систематична і цілеспрямована робота над збагаченням словника слухачів і виробленням навичок свідомого, вмілого користування словом. Адже чим багатший запас слів у людини, тим вищий рівень її загального розвитку, тим кращі в неї знання. У слові закріплені результати пізнавальної діяльності людини. Разом із словом до людини приходять знання про навколишній світ, розвивається мислення, забезпечується успішне спілкування між людьми. Від багатства активного словника залежать змістовність, яскравість і виразність усного і писемного мовлення. Тому робота над лексикою має велике і загальноосвітнє, і практичне значення.

Збагачуються знання слухачів з мови внаслідок вивчення слова та усвідомлення існуючих зв'язків між лексикою й іншими розділами мовознавчої науки (фонетикою, словотвором, морфологією, синтаксисом, стилістикою). Практична цінність вивчення лексики насамперед в тому, що слухачі свідомо підходять до розуміння значення і сфери вживання слова, до потреби збагачення словникового запасу і звільнення своєї мови від слів, які стоять за межами літературної норми (діалектизмів, жаргонізмів тощо). На основі теоретичних знань вони оволодівають навичками добору в кожному конкретному випадку вживання найбільш точних і виразних лексем. Основним напрямом роботи над лексикою в процесі вивчення української мови є збагачення словникового запасу слухачів. Воно має здійснюватися як на кожному занятті з мови, так і під час самостійної роботи [3].

Нові слова вводяться через усне мовлення викладача, який на кожному занятті подає нові відомості, знайомить з новими термінами, користується дедалі ширшим колом слів, ураховуючи вікові особливості учнів, їхні можливості й потреби у збагаченні словника [2]. Усі мовні явища, що розглядаються, так чи інакше пов'язані із словом, реалізуються в ньому, а отже, й вивчаються та закріплюються на базі лексичних одиниць.

Оскільки програма з української мови для збагачення словникового запасу учнів не відводить окремих годин, то й робота над відібраними групами слів ведеться в процесі викладання фонетики, лексики, морфології, орфографії та інших розділів шкільного курсу мови. Лексичний матеріал є складовою частиною дидактичного матеріалу (слова подаються окремо, у складі словосполучень, речень чи текстів), що використовується для вивчення різних питань курсу мови або для підготовки до написання

розгорнутої відповіді на ЗНО.

Збагачення словникового запасу слухачів насамперед має на меті з'ясувати значення незнайомих слів і окремих значень багатозначного слова, уточнення семантики окремих слів, ознайомлення з правильним їх уживанням відповідно до вимог стилю.

Усвідомленню семантики слова допомагають слухачам знання таких теоретичних відомостей з лексики, як багатозначність, переносне вживання, синоніми, антоніми, омоніми, спорідненість слів, а також уміння здійснювати словотворчий аналіз. А набуття навичок умілого використання лексики спирається на розуміння ролі контексту у виявленні значення слова, його стилістичних властивостей, сфери вживання, закономірності сполучуваності слів.

Звичайно, нерідко доводиться з'ясовувати значення лексичних одиниць, користуючись різними способами залежно від специфіки слів (конкретне чи абстрактне, з прямим чи переносним значенням, нейтральне чи емоційно забарвлене тощо). Якщо слово має ввійти в активний словниковий запас слухачів, то треба не тільки витлумачити його значення, а й з'ясувати сферу стилістичного використання та особливості лексичної сполучуваності.

Незамінним довідником при з'ясуванні значення слова мають стати тлумачні та енциклопедичні словники. Знайомство із словниками передбачено програмою. Використання таких словників виробить в учнів прагнення до точного з'ясування значення слова, а не описово-приблизного. Щоб полегшити роботу із словником і заохотити їх до систематичного користування ним, викладач повинен пояснити принципи побудови словника, розповісти про його практичну цінність.

Певна річ, нові слова, значення яких з'ясовані, не відразу стають надбанням лексичного запасу слухачів. Тому для кращого засвоєння слід провести різні тренувальні вправи: знайти тлумачення за словником, підібрати до слів їх тлумачення, що подані як матеріал для довідок, і навпаки; розкрити значення багатозначних слів; підібрати синоніми, антоніми, омоніми і пояснити значеннєві відмінності між ними тощо. Навички вживання слова забезпечать вправи, які передбачають введення слів у словосполучення, речення, тексти (перекази, твори тощо) та виправлення неправильного слововживання [3].

Таким чином, працюючи над збагаченням словникового запасу учнів, не можна обмежуватися лише з'ясуванням значень слів, їх емоційного забарвлення і сфери вживання. Учні мають знати також у теоретичному і практичному плані закономірності сполучення слова, умови й особливості його використання [4]. Отже, треба вчити не тільки розуміти слово, а й доцільно його вживати.

Методи опрацювання програмових питань з розділу “Лексика” можуть бути різними: слово вчителя, бесіда, спостереження над мовою, робота з підручником. Крім цих пояснювально-ілюстративних і частково-пошукових методів, можливе застосування пошукового методу та елементів дослідницького.

Вивчення будь-якого питання лексики, що передбачене програмою не закінчується разом з опрацюванням відповідного розділу. Робота над лексикою, зокрема над багатозначністю слів, прямим і переносним значеннями, синонімами, омонімами, антонімами, неологізмами, повинна здійснюватися в нерозривному зв'язку з усіма розділами курсу мови. Вона обов'язково продовжуватиметься і при вивченні літератури, бо поглиблюватиме теоретичні знання з лексики і збагачуватиме словник слухачів новими словами і виразовими засобами. Ця робота має реалізуватися у вигляді системи тренувальних вправ, які проводяться і під час вивчення розділу “Лексика”, й у зв'язку з опрацюванням інших питань курсу української мови [1].

Таким чином з метою підготовки слухачів до ЗНО впроваджено тестові технології, які враховують особливості вивчення розділу “Лексика”.

В Інституті довузівської, прискореної, індивідуальної підготовки КНУТД за відповідною методикою розроблена система тестування, яка дозволяє:

– здійснювати викладачем на початку кожного заняття і в кінці його перевірку рівня знань як окремого слухача, так і всієї навчальної групи з аналізом успішності;

– проводити самоконтроль слухачем свого рівня знань під час самостійної підготовки або “роботи над помилками”;

– реалізувати зв'язок з викладачем, посібником та іншими навчальними дисциплінами.

Як показав досвід, таке удосконалення методики викладання розділу “Лексика” та підвищення ефективності проведення різних видів навчальних занять дозволять якісно та із більш високою інтенсивністю підготувати слухачів до ЗНО.

Використана література:

1. *Богославець Л. П.* Впровадження тестових технологій у навчально-виховний процес ІДП / Л. П. Богославець // Матеріали IV міжрегіонального семінару “Удосконалення механізму підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання в системі оцінки якості освіти”. – К. : “НАУ-друк”, 2010. – С. 22-28.
2. *Виговська О. І.* Діяльність учителя і цілепокладання: теоретико-практичне обґрунтування технології дії та навчання / О. І. Виговська // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2005. – № 4. – С. 70-74.
3. *Богославець Л. П.* Українська мова : навчально-практичний посібник для слухачів ІДП НАУ / Л. П. Богославець, С. І. Черіпко. – К. : НАУ, 2005. – 112 с.
4. *Шевчук С. В.* Українська мова. Комплексна підготовка до тестування : навчальний посібник / С. В. Шевчук, О. О. Кабиш, І. В. Клименко. – К. : Арії, 2008.

БОГОСЛАВЕЦ Л. П. *Современные подходы к преподаванию раздела “Лексика” в процессе подготовки к ВНО.*

Статья посвящена актуальной проблеме подготовки абитуриентов к ВНО с украинского языка и литературы. Проанализированы особенности преподавания наиболее проблемных вопросов раздела “Лексика”. Представлено практический материал по работе над лексикой, который базируется на обобщении многолетнего опыта преподавания. В статье описаны возможные пути усовершенствования существующей эффективности методики проведения разных видов учебных занятий с целью качественной и наиболее интенсивной подготовкой слушателей к ВНО и поступлению в ВУЗ.

Ключевые слова: лексика, ВНО, тестовые технологии, эффективность, интенсивность, практический аспект.

BOGOSLAVETS L. P. *Modern techniques to teaching vocabulary as part of preparation to the Internal Independent Testing.*

The article is devoted to the urgent problem of preparation of school-leavers for EIT in the Ukrainian language and literature. The peculiarities of teaching of the most problem aspects from the “Lexicology” section have been analysed. The practical material relating work on vocabulary, which is based on the generalization of the long-term experience of teaching has been presented. The article describes possible ways of improving the existing effectiveness methods of conducting of different types of training sessions with the purpose of qualitative and more intensive preparation of listeners for the EIT and university entering.

Keywords: vocabulary, IET, testing technologies, effectiveness, intensity, practical aspect.

УДК 378.68:87-057.895

Вікторова Л. В.
Національна академія Служби безпеки України

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTІ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті висвітлено проблему розробки методичного інструментарію для оцінювання іношомовної професійно-комунікативної компетентності випускників ВНЗ України. У результаті теоретичного пошуку встановлено, що діагностику сформованості іношомовної професійно-комунікативної компетентності студентів варто проводити за допомогою критеріїв, як кількісної величини, що визначає якісні характеристики процесу формування досліджуваної компетентності. Розглянуто основні принципи та вимоги до використання критеріїв. Охарактеризовано відповідні критерії (когнітивно-комунікативний, мотиваційний, операційно-діяльнісний). Зазначено, що запропоновані критерії відповідають такому випадку багатокритеріального підходу, коли процес оцінюється поетапно, в динаміці, і на кожному етапі вводиться самостійний критерій або його показник.

Ключові слова: іношомовна професійно-комунікативна компетентність, критерії, показники, рівні, процес формування, контроль, оцінювання.

Мовна освіта на рівні державних документів визнана одним із найголовніших складників вищої освіти. Над розробкою концепції і стратегії